

دیپلماسی انرژی در گذرگاه مسکو

هشتمین اجلاس سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز در شرایطی در مسکو برگزار می‌شود که تشدید تنش‌های ژئوپلیتیک، ناامنی مسیرهای انتقال انرژی و افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه کشتیرانی، ضرورت همکاری میان تولیدکنندگان و صادرکنندگان گاز را بیش از گذشته برجسته کرده است.

چالش‌های تحولات ژئوپلیتیک برای بازار جهانی انرژی

هم در میانه بحران‌های ایجاد شده در زنجیره تامین و تنش‌های فرساینده منطقه‌ای و بین‌المللی اهمیت ویژه‌ای یافته است و برگ جدیدی از تحولات زنجیره تامین انرژی در سطح منطقه خاورمیانه و کشورهای تولیدکننده و صادرکننده نفت، فرآورده‌های نفتی و گاز را رو می‌کند.

بنابراین هشتمین اجلاس سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز (GECF) در مسکو، فراتر از یک گردهمایی تشریفاتی دیپلماتیک، به بستری برای رایزنی درباره امنیت انرژی، توازن عرضه و تقاضا

تحولات ژئوپلیتیک در سال‌های اخیر، بازار جهانی انرژی را با چالش‌های تازه‌ای مواجه کرده است. دشواری عبور نفتکش‌ها و کشتی‌های حامل گاز طبیعی مایع‌شده (ال‌ان‌جی) از تنگه هرمز در پی تجاوز نظامی آمریکا و رژیم صهیونیستی و افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه کشتیرانی، زنجیره تامین انرژی را تحت فشار قرار داده و آثار آن را به فراتر از منطقه خاورمیانه بلکه به کل جهان گسترش داده است.

به گزارش گروه اقتصادی ایرنا، در چنین شرایطی نشست سران کشورهای صادرکننده گاز در مسکو آن

چندجانبه‌گرایی؛ ضرورت بازار جهانی گاز

و توسعه پایدار کمک کند.

ساختار فنی بازار گاز، ماهیت منطقه‌ای آن و نیاز به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت، همکاری چندجانبه میان تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان را ضروری کرده است. در چنین بازاری، سیاست‌های یک‌جانبه و مداخلاتی مانند تعیین سقف دستوری قیمت از سوی اتحادیه اروپا و خریداران عمده، می‌تواند بر مناسبات تجاری و تصمیم‌های سرمایه‌گذاری تأثیر بگذارد.

از سوی دیگر، تحولات مربوط به تامین انرژی اروپا و جایگاه روسیه در بازار گاز این قاره، اهمیت همکاری با تولیدکنندگان بزرگ را بار دیگر برجسته کرده است. رویکردهای سیاسی و محدودیت‌های

ایران و فرصت‌های دیپلماسی انرژی در مسکو

مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، پیش از عزیمت به مسکو برای شرکت در هشتمین اجلاس سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز، با اشاره به اهمیت این نشست گفت که تأمین امنیت مسیرهای انتقال انرژی، تضمین آزادی تجارت و رفع ناامنی‌های موجود از محورهای مهم گفت‌وگوها خواهد بود.

وی با بیان اینکه ناامنی در مسیرهای انتقال انرژی به زیان همه کشورهاست، بر ضرورت همکاری و تفاهم برای دستیابی به راهکارهای مؤثر و پایدار تأکید کرد و دستیابی به توافقاتی راهبردی میان تولیدکنندگان و صادرکنندگان گاز را عاملی مؤثر در مدیریت بازار جهانی انرژی دانست.

رئیس‌جمهور همچنین تقویت چندجانبه‌گرایی و مقابله با یک‌جانبه‌گرایی را از اهداف مهم همکاری‌های بین‌المللی عنوان کرد و با اشاره به روابط ایران با روسیه، کشورهای

اعضای اصلی مجمع کشورهای صادرکننده گاز شامل ایران، الجزایر، بولیوی، مصر، گینه استوایی، لیبی، نیجریه، قطر، روسیه، ترینیداد و توباگو، امارات متحده عربی و ونزوئلا هستند. آنگولا، جمهوری آذربایجان، عراق، مالزی، موریتانی، موزامبیک، پرو و سنگال نیز اعضای ناظر این مجمع به شمار می‌روند. تقویت همکاری میان اعضا، حمایت از حقوق حاکمیتی کشورها بر منابع طبیعی، تبادل اطلاعات و تجربیات، پیش‌بینی تحولات بازار جهانی گاز و ارتقای فناوری‌های صنعت گاز، از مهم‌ترین اهداف این سازمان است. همچنین، توسعه همکاری‌های فنی و سرمایه‌گذاری مشترک می‌تواند به افزایش بهره‌وری و تقویت جایگاه گاز طبیعی در تامین انرژی

جمهوری اسلامی ایران از بنیان‌گذاران مجمع کشورهای صادرکننده گاز است و در سال ۲۰۰۱ میزبان نخستین نشست وزیران این سازمان بود.

ایران همچنین در سال ۲۰۱۵ میزبانی اجلاس سران را بر عهده داشت. این کشور با برخورداری از حدود ۳۴ تریلیون مترمکعب ذخایر اثبات‌شده گاز طبیعی، دومین دارنده بزرگ ذخایر گاز جهان محسوب می‌شود و در کنار روسیه و قطر، از بازیگران اصلی این مجمع به شمار می‌رود.

حضور ایران در اجلاس مسکو از منظر دیپلماسی انرژی، امنیت عرضه، توسعه صنعت گاز و گسترش همکاری‌های اقتصادی اهمیت دارد. این نشست فرصتی برای پیگیری منافع ملی، توسعه تعاملات با کشورهای عضو و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشترک در زمینه زیرساخت، فناوری، تجارت و سرمایه‌گذاری فراهم می‌کند.

اهمیت اجلاس هشتم مجمع کشورهای صادرکننده گاز تنها به سهم اعضای آن از ذخایر و تولید جهانی محدود نمی‌شود، بلکه این نشست فرصتی برای بررسی چالش‌های مشترک بازار انرژی و تقویت سازوکارهای همکاری در شرایط افزایش نااطمینانی‌های ژئوپلیتیک است.

برای ایران نیز حضور در این اجلاس در سطح رئیس‌جمهور می‌تواند زمینه گسترش روابط با کشورهای تولیدکننده و صادرکننده گاز، توسعه همکاری‌های فنی و اقتصادی و تقویت پیوندهای منطقه‌ای را فراهم کند. در شرایطی که تحریم‌ها و محدودیت‌های اقتصادی بر مناسبات خارجی کشور تأثیر گذاشته‌اند، دیپلماسی انرژی می‌تواند یکی از مسیرهای پیگیری منافع ملی و توسعه تعاملات اقتصادی باشد.

از این منظر، رایزنی‌های مسکو درباره امنیت مسیرهای

ظرفیت‌های راهبردی مجمع کشورهای صادرکننده گاز

مجمع کشورهای صادرکننده گاز (Gas Exporting Countries Forum یا GECF) با ۱۲ عضو اصلی و هشت عضو ناظر، حدود ۷۰ درصد ذخایر اثبات‌شده گاز طبیعی، ۳۸ درصد تولید و ۴۲ درصد صادرات گاز جهان را در اختیار دارد. همچنین حدود ۴۷ درصد صادرات جهانی گاز طبیعی مایع‌شده به اعضای این مجمع اختصاص دارد؛ ظرفیتی که آن را به یکی از بسترهای مهم گفت‌وگو درباره امنیت انرژی، توسعه بازار گاز و سرمایه‌گذاری در این صنعت تبدیل کرده است.

این سازمان بین‌دولتی با هدف تقویت همکاری و گفت‌وگو میان کشورهای تولیدکننده و صادرکننده گاز طبیعی و کمک به ثبات بازار جهانی گاز شکل گرفته است. ابتکار تشکیل آن به سال ۲۰۰۱ بازمی‌گردد؛ زمانی که نخستین نشست وزیران مجمع در روزهای ۱۹ و ۲۰ مه همان سال (اردیبهشت ۱۳۸۰) در تهران برگزار شد. در هفتمین نشست وزیران مجمع در مسکو، در ۲۳ دسامبر ۲۰۰۸، توافق‌نامه و اساسنامه آن به تصویب رسید و این نهاد رسماً به سازمانی بین‌دولتی تبدیل شد. دوحه قطر نیز به‌عنوان مقر دبیرخانه انتخاب شد.

نخستین اجلاس سران این سازمان در سال ۲۰۱۱ در دوحه برگزار شد و پس از آن، روسیه، ایران، بولیوی، گینه استوایی، قطر و الجزایر میزبانی این نشست را بر عهده گرفتند. مسکو اکنون برای دومین بار میزبان اجلاس سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز است.

بررسی توازن عرضه و تقاضا، تضمین امنیت انرژی، توسعه بازار گاز طبیعی مایع‌شده و سرمایه‌گذاری برای پاسخ‌گویی به تقاضای آینده، چهار محور اصلی هشتمین اجلاس را تشکیل می‌دهند. در این میان، ایجاد توازن میان منافع تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا تولیدکنندگان برای توجیه سرمایه‌گذاری‌های سنگین به تقاضای پایدار و قراردادهای بلندمدت نیاز دارند و مصرف‌کنندگان نیز به دنبال دسترسی به انرژی با قیمت‌های قابل قبول هستند.

تغییر تدریجی الگوی تجارت گاز از خطوط لوله به بازار گاز طبیعی مایع‌شده، اهمیت مسیرهای دریایی را افزایش داده است. در این شرایط، امنیت تنگه هرمز و سایر مسیرهای انتقال انرژی، علاوه بر کشورهای منطقه، برای مصرف‌کنندگان بزرگ جهانی نیز اهمیت دارد. هرگونه اختلال در این مسیرها می‌تواند هزینه تجارت انرژی را افزایش دهد و بر قیمت‌ها و امنیت عرضه اثر بگذارد.

صادرکنندگان نیازمند تامین امنیت تقاضا در بستر قراردادهای بلندمدت برای توجیه سرمایه‌گذاری‌های سنگین و در مقابل، مصرف‌کنندگان هم خواستار قیمت عادلانه انرژی هستند. اما تغییر جهت تدریجی انتقال گاز از خطوط لوله سنتی به سمت بازار شناور از تنگه هرمز، راه خود را بر سر زبان‌ها و نشست‌های مسکو کشانده است؛ موضوعی که اکنون بر نرخ گاز طبیعی در بازارهای جهانی هم تأثیر گذاشته و به نوعی جایگاه گاز به عنوان کم‌آلاینده‌ترین سوخت فسیلی و کلیدی‌ترین سوخت دوره گذار را در برابر سیاست‌های یک‌جانبه غرب، متزلزل کرده است.

زیرساخت‌ها، فناوری، تجارت و سرمایه‌گذاری، از همکاری‌های فنی و فناوری نیز برای ارتقای بهره‌وری و توسعه زنجیره ارزش گاز آن هم در زمانه ناترازی انرژی بهره‌بردار می‌کند.

آنچه ایران در این رویداد تخصصی دنبال می‌کند، حضور فعال در گفت‌وگوهای چندجانبه و مشارکت در شکل‌دهی به سیاست‌های همکاری کشورهای تولیدکننده گاز و پیگیری رویکردهایی است که به ثبات عرضه، پیش‌بینی‌پذیری بازار و توسعه همکاری‌های بین‌المللی کمک کند.

سخن پایانی

بر این مبنای اجلاس گازی مسکو بستری برای نمایش دیپلماسی انرژی ایران است تا نشان دهد در روزهایی که دشمنان در تلاشند با محاصره و تحریم اقتصاد ایران را از پای در آورند، ایران با تثبیت جایگاه خود در امنیت انرژی جهان و نیز نقش منطقه‌ای خود این زنجیره‌ها را از خواهد گست.